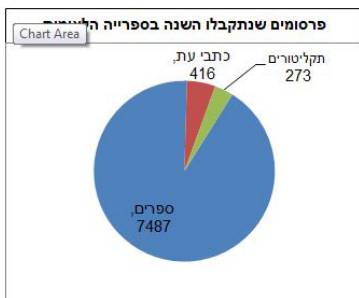

כמה ספרים יש? תמונת ההוצאה לאור בישראל 2012

לקראת 'שבוע הספר העברי' הספרייה הלאומית חושפת:

בשנת 2012 יצאו לאור 8,176 פרסומים חדשים (כ-1,000 יותר מאשר בשנת 2011).
עוד נתונים מעניינים:

- 81% מהספרים הם ספרים מקוריים בעברית, והשאר הם תרגומים משפות זרות.
- כ-16% מהספרים (1,224) הם ספרי פרזיה ושירה.
- נרשם גידול במספר ספרי הילדים והנוער (836 ספרים חדשים יצאו השנה לעומת 660 אשתקד).
- 212 ספרי בישול ותרבות פנאי יצאו ב-2012.
- כ-60% מההוצאות לאור הינן הוצאות מסחריות, 16% הוצאות עצמיות ואילו השאר הן מוסדות, ארגונים, עמותות ומשרדי הממשלה.
- לראשונה נקלטו בספרייה הלאומית 100 ספרים אלקטרוניים..

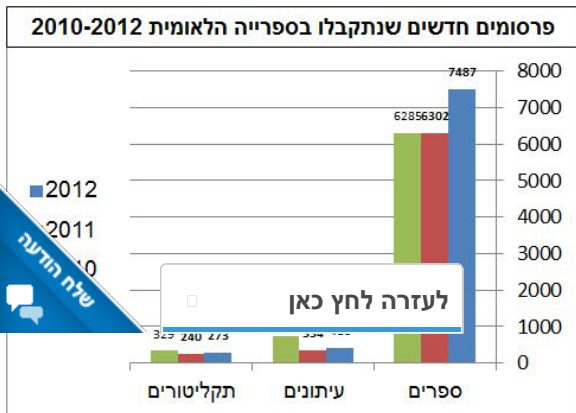

לא מהיום מספידים את הספר – הפורמט המיושן, בן יותר מ-550 השנים. מי לא הרג את הספר? הקולנוע, הרדיו, הטלוויזיה, המחשב, הרשתות החברתיות.... מול נבואות הזעם הללו מסתבר שבכל זאת עולם הספרים חי, תוסס ובוטט. ספרים ממשיכים לצאת גם במהדורות דפוס וגם בפורמט אלקטרוני.

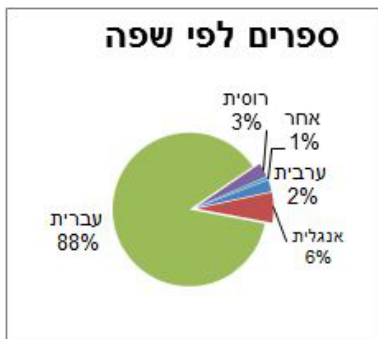
עיון בדוח השנתי שמפרסמת הספרייה הלאומית מדי שנה לקראת שבוע הספר העברי, מגלה שבמהלך שנת 2012 נרשמו בספרייה הלאומית במסגרת "חוק הספרים" לפחות 8,176 פרסומים חדשים, ביניהם 7,487 ספרים שראו אור בישראל, 273 תקליטורים וכן 3,484 תקופונים (כגון עיתונים, מקומונים, כתבי עת ועלוני פרשת שבוע), שמתוכם 416 ראו אור לראשונה השנה.

המספרים מדברים בעד עצמם, אך מה מסתתר מאחוריהם? בשנת 2011 לשם השוואה, נרשמו בספרייה הלאומית 6,876 פרסומים, וביניהם 6,302 ספרים חדשים מכל מין וסוג: פרסומים ממשלתיים, מסחריים ופרטיים, מחקרים, עיון, סיפורת, ספרי קודש וספרי ילדים, בשלל שפות, ז'אנרים וסגנונות. מספר מכובד לכל הדעות. בשנה שלפניה (2010) נקלטו 6,285 ספרים, ובשנת 2009 נקלטו 6,326. שנת 2004, שנת הולדתו של הפייסבוק, ראתה לא פחות מ-6,436 ספרים חדשים נכנסים בשעריה של הספרייה הלאומית.

לאור כל זאת, האם אפשר באמת לדבר על מותו של הספר ועל התמעטות הקוראים? **ביקור בספרייה הלאומית** יראה ללא ספק מדפים עמוסים כל טוב. 7,487 הספרים שיצאו לאור השנה (גידול של כ-1,000 ביחס ל-2011) עומדים בכבוד בסטנדרטים שהעמידו השנים שקדמו לה. העלייה בכמות הספרים שנקלטו השנה בספרייה הלאומית עשויה להעיד גם על חיזוק מעמדה של הספרייה הלאומית בעולם התרבות והרוח בישראל בעקבות תהליך **ההתחדשות** אשר היא עוברת. איסוף הפרסומים, תוך חיזוק הקשר עם המו"לים והיצרנים בארץ, הוא משימה לאומית שהספרייה גאה לשקוד על ביצועה.

המספרים האלה מקיפים כל ספר וכתב עת שיצא לאור בחמישים עותקים או יותר, מ"ח מבקר המדינה ועד "חמישים גוונים של אפור". קטלוג הספרייה הלאומית מאפשר לנו לפרוט את המספרים ולהבינם, וכך לדעת לא רק כמה ספרים ראו אור בישראל בשנת 2012, אלא באילו ספרים מדובר.

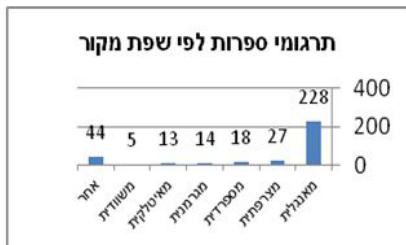
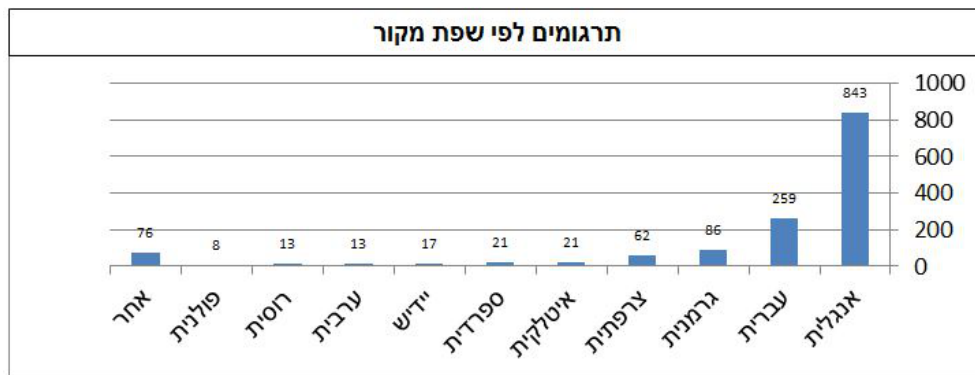

מתוך הספרים החדשים שנרשמו לספרייה הלאומית השנה, 6,527 הם בשפה העברית, 472 באנגלית, 220 ברוסית ו-181 בערבית.

1,419 מכלל הספרים תורגמו משפות אחרות, והשאר, 81% מהפרסומים, הם ספרי מקור ישראליים. כצפוי, השפה שממנה תורגמו הספרים הרבים ביותר היא השפה האנגלית. יחד עם זאת, ניתן למצוא תרגומים מלא פחות מ-38 שפות, ביניהן גרמנית, צרפתית, ספרדית, איטלקית, יידיש, רוסית, ועוד. ספרים הגיעו אלינו השנה גם מפולנית, פרסית, יפנית, אמריקנית, צ'כית, קטלנית, אלבנית... תורגמו עבורנו ספרים מארצות הצפון הרחוקות – שוודיה, נורבגיה ופינלנד. ראה אור אפילו **ספר שירה** אחד שמאגד שירים שתורגמו לעברית מטמילית. שוק הספרים הישראלי טועם מכל הבא ליד.

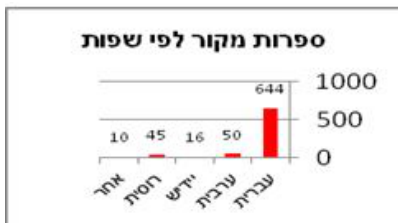
1,308 מתוך 1,419 התרגומים הללו נעשו לשפה העברית. 111 הספרים הנותרים תורגמו לערבית, לאנגלית, לרוסית, ואחדים מהם אפילו לספרדית, לצרפתית ולגרמנית.

הספרים שתורגמו מעברית לשפות אחרות – 259 במספר – כוללים גם שלל פרסומים ממשלתיים ומוסדיים שהונגשו לישראלים דוברי ערבית, רוסית, אנגלית ושפות נוספות.

מה קראנו בשנת 2012?
בתחום הספרות נכללים לא פחות מ-1,224 ספרי פרוזה ושירה. 873 יצאו במקור בישראל ו-351 תורגמו משפות זרות. כמו בספרים בכלל, אנגלית מובילה כשפה שמעדיפים לתרגם ממנה, אבל אנו טועמים גם משפות כגון גרמנית, שפות הודיות, יפנית, וגם לא מעט מצפון אירופה.

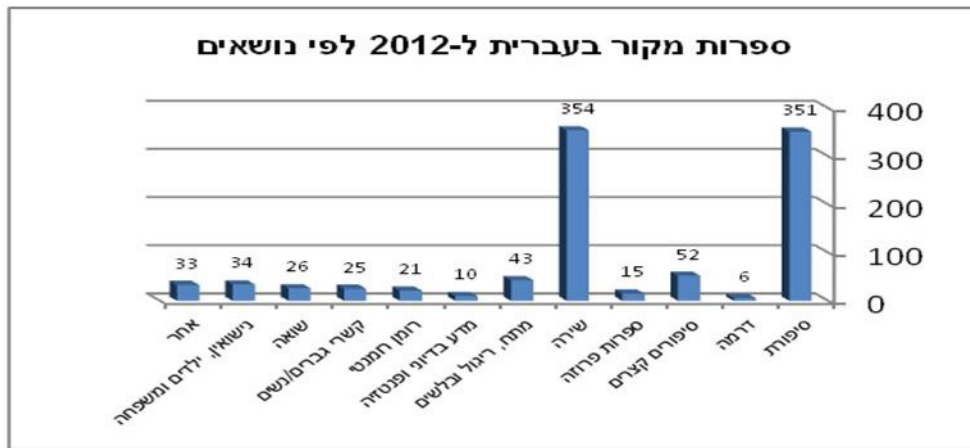
אנו לא רק קוראים הרבה, אנו גם כותבים הרבה. השנה יצאו לא פחות מ-873 ספרים המיועדים לקהל הבוגר (פירוט ספרי הפרוזה לילדים ולנוער בהמשך). בעיקר פרוזה ושירה, המיועדים להטעים את הקורא מפרי היצירה הישראלית. הרוב הגדול בעברית, אך מקבץ העמים והעולים הכניס מגוון של שפות ליצירה הישראלית. 50 בערבית, 45 ברוסית, 16 ביידיש וכן ספרים ב-10 בשפות אחרות.

ניתוח 751 הספרים בשפה העברית מעלה תמונה מאד מגוונת שמונחת לפתחו של הקורא הישראלי (ודוברי העברית ברחבי העולם). המספר הגדול של פרסומים מתחלק לסוגות ונושאים רבים (המספרים מסתכמים ביותר מ-100% הספרים מכיוון שיש ספרים הכלולים במספר תחומי עניין) וביניהם 416 ספרי **סיפורת**, הכוללים 43 ספרי **מתח**, 21 ספרי **"רומן רומנטי"** אך רק 10 ספרי **פנטזיה** (הרבה פחות מאשר לילדים). אנו מתעניינים הרבה בקשרי משפחה – 25 ספרים על קשרי **גברים ונשים** ועוד 34 על **קשרים בתוך המשפחה**. כמו מזה שנים, **השואה** ממשיכה להעסיק אותנו גם בסיפורת – 26 ספרי מקור בעברית (השווה זאת ליותר מ-30 מתורגמים).

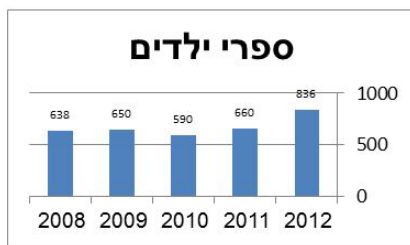
הסיפור הקצר הוא גם ז'אנר מבוקש עם 52 קבצי סיפורים קצרים.

השירה ממשיכה לפרוח – 354 ספרי **שירה** בשנה זו, מעט פחות מ-369 אשתקד. מתוכם 245 **שירת מקור** בעברית, 35 **מתורגמים** ו-74 ספרים נוספים שיצאו בישראל בשפות לועזיות. ואם חפצה נפשכם בספר שירה יפני בתרגום לרוסית, מסתבר שגם כזה יצא לאחרונה בארץ.

מדף הילדים והנוער

למרות נבואות הזעם והתלונות הנצחיות על הילדים "הנוער של היום" שכביכול כבר אינם קוראים, ניכרת עלייה בכמות **ספרי הילדים והנוער** שהתפרסמו השנה: 836 ספרים, שהם 11% מכלל הספרים, נתון מרשים לעומת 660 ספרים בשנה שעברה. זאת בלי לכלול 305 **ספרי לימוד** (גידול עקבי ב-5 השנים האחרונות!). 218 מתוכם מתורגמים לעברית משפות זרות, כולל אגדות עם רבות.

25 מהספרים היו ספרי **שירה** לילדים, ו-46 נוספים נכתבו **בחרוזים**. 35 מספרי הילדים השנה הוקדשו **לחיות**, וז'אנר **הפנטזיה והמדע הבדיוני**, הזוכה לפריחה בשנים האחרונות, ראה 57 ספרים מתווספים לשורתיו. 46 מהספרים שיצאו לאור כוללים פאזלים, תבליטים ומשחקים למיניהם. יצאו 16 ספרי ילדים חדשים קלאסיים בפורמט **קרטון קשיח**, המותאם לשימוש פעוטות כגון **מיץ פטל והביצה שהתחפשה**.

בנוסף, ניתן להצביע על מגמה של תרגום-מחדש של **ספרי ילדים קלאסיים**: סדרת "הרפתקה" ראתה השנה תרגומים חדשים ל**ספר הג'ונגל**, **מכרות המלך שלמה** ועוד. בסדרת "הרפתקאות לנוער" יצאו בין השאר **וינטו הפרא האציל** ו**קפטן בלאד הפיראט**, ובנוסף יצאו השנה ספרים מסדרות **החמישייה והשביעיה** הסודית של אניד בלייטון, תרגום שלישי במספר של **ההוביט**. מלבד הסיפורת, 30 **ספרי מדע, מילונים, ואנציקלופדיות** המיועדים דווקא לילדים ולנוער יצאו השנה להעשרת וחינוך הדור הבא. הם יכירו את הדורות הקודמים באמצעות 45 **ביוגרפיות**.

25 ספרים יצאו בשפה הערבית ו-71 ספרים שמיועדים למגזר הדתי והחרדי.

3 ספרי ילדים בלבד יצאו על אודות **השואה**, מתוכם ספר אחד בגרמנית.

ספרי עיון ופנאי

השנה ראו אור 288 **ביוגרפיות**, מתוכן 114 **אוטוביוגרפיות**. כמ-100 יצאו לאור בישראל גם 189 ספרים העוסקים ב**היסטוריה יהודית**, 103 ספרים העוסקים ב**ארץ ישראל**, 805 ספרים שעוסקים ב**מדינת ישראל** מזווית מדעי הרוח והחברה, 80 ספרים העוסקים ב**ספרות ערבית** ו-45 ספרים בנושא **לשון עברית** או **ערבית**. בנוסף לכך, התפרסמו 83 **ספרי משפט**, וחלה ירידה במספר הספרים העוסקים ב**סכסוך הישראלי-ערבי**: ראו אור רק 124 פרסומים חדשים הנוגעים לתחום זה.

כמו-כן נקלטו השנה בספרייה 453 כותרים חדשים של **ספרות רבנית**, 263 **בקבלה וחסידות** ו-66 **בהגות יהודית**. המטיפים והדרשנים חברו 260 ספרי **מוסר ודרשות**, והשנה נוספו גם 76 ספרי **פרשנות וחקר המקרא**.

291 ספרי **אמנות ופולקלור** ראו אור השנה בישראל.

כיאה לעם ולאומה המקדשים את האוכל, יצאו כאן השנה לא פחות מ-59 **ספרי בישול**, וכדי למלא את הזמן שאיננו מבליים בקריאה או באכילה, נרשמה עלייה בכמות **מדריכי התרבות והפנאי**, ופורסמו לא פחות מ-153 ספרים בתחום זה.

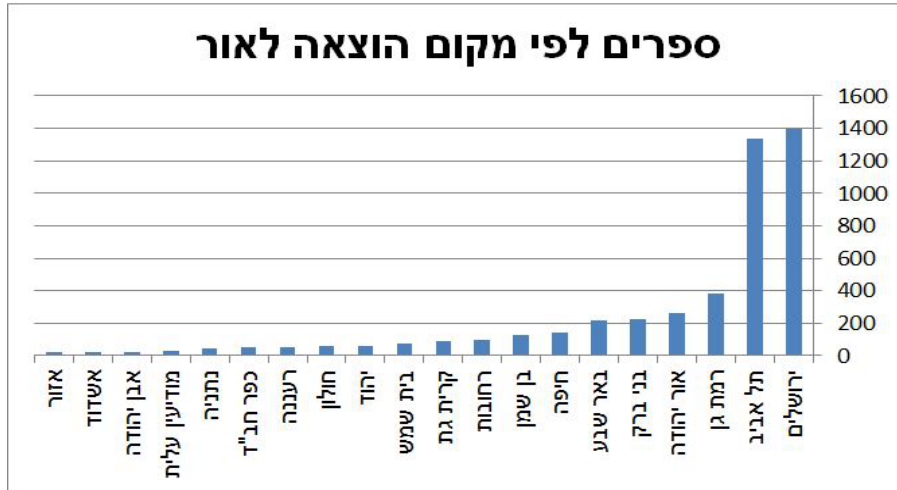
80 ספרי **מדע פופולארי, טבע ומתמטיקה** לציבור הרחב יצאו השנה.

ואם אתם באמת לא נרדמים בלילה, הרי שאתם יכולים לקרוא ב-76 **ספרי טלפונים** ועוד 35 **מדריכים לבתי עסק** שראו אור השנה.

מקומות הפרסום

האם יש קשר בין גודל האוכלוסייה ודפוסי קריאה ביישוב מסוים לכמות ההוצאה לאור בו? לא בהכרח. פרסום בהוצאה עצמית לרוב היא בקרבת הבית, אך חברות ההוצאה לאור מפוזרות במקומות רבים ולעתים בלתי צפויים. מקומות ההוצאה המבוקשים ביותר, לרבות הרבה מפעילות ההוצאה לאור העצמית, הם ירושלים ותל אביב. ירושלים מובילה את טבלת היישובים עם 1,393 ספרים שפורסמו בה בשנה החולפת, ומאחוריה בתחרות צמודה תל אביב עם 1,336. הבאה בתור היא רמת גן, שבה יצאו השנה 382 ספרים, ואחריה אורי יהודה (264), שבה יושב אחד המו"לים הגדולים, בני ברק (227), באר שבע

בסך הכול התפרסמו השנה ספרים ב- 220 ערים ויישובים בישראל.

כותרים לפי סוגי הוצאה לאור

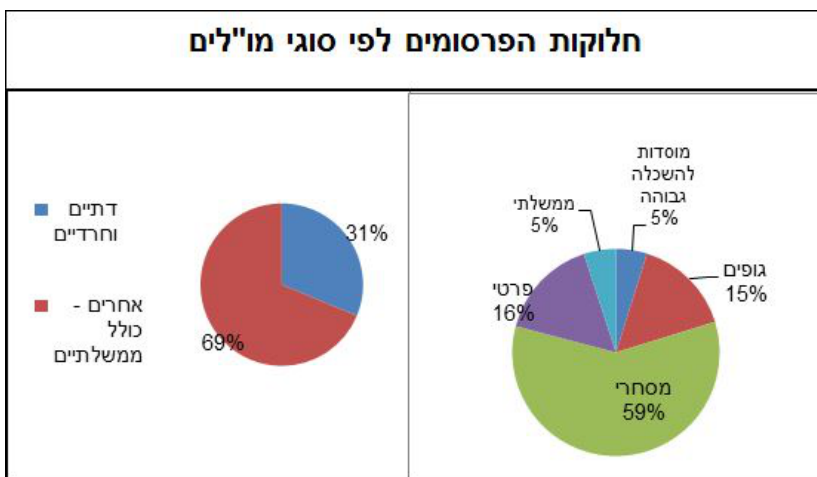
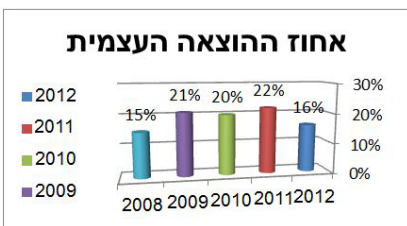
59% מהכותרים יצאו לאור בהוצאות מסחריות.

10 הוצאות המסחריות הגדולות ביותר אחראיות לבדן ל-14% מכלל הספרים שיצאו לאור השנה. 36% מהספרים שיצאו השנה יצאו באחת מ-100 הוצאות הגדולות של שוק הספרים הישראליים – שהן מסחריות ברובן, אך כוללות גם גופים כגון אוניברסיטאות.

מוסדות השלטון והאקדמיה אחראים כל אחד ל-5% מהכותרים, וגופים שונים (עמותות, אגודות, מכונים, מוזיאונים וכדומה) אחראים ל-15% נוספים.

16% מהכותרים הוצאו לאור בהוצאה עצמית של מחבריהם.

כמו כן, לספרייה הלאומית הגיעו השנה 1,123 עבודות אקדמיות לתואר שני, ו-1,112 דוקטורטים בתחומים שונים.

כתבי עת ותקופונים

כתבי העת בספרייה הלאומית כוללים את כל התקופונים (פרסומים סדרתיים) היוצאים לאור בישראל, הכוללים עיתונים, כתבי עת, מגזינים, עלוני פרשת שבוע וכדומה. 21 עיתונים יומיים מופצים לציבור ברחבי הארץ.

בשנת 2012 התקבלו בספרייה הלאומית כ-20,000 גיליונות מ-3,484 כתבי עת פעילים. מתוכם 2,832 כתבי עת בשפה העברית, 367 באנגלית, 78 בערבית, 70 ברוסית ו-53 בצרפתית. בנוסף לכך, ניתן למצוא בארץ כתבי עת גם בספרדית, בגרמנית, ברומנית, ביידיש, ובשלוש שפות נוספות, הכוללים אפילו כתב עת **בקוריאנית**, כתב עת **במראטהי** (השפה של מחוז מהרשטרה בהודו), וכן כתב עת **באספרנטו**.

29% מכלל כתבי העת שהתפרסמו בישראל השנה יצאו לאור בירושלים. ריבוי מכוני המחקר וגופים דתיים בירושלים שומר את בירת ישראל בראש

הרשימה. במקום השני, עם 24% מהפרסומים, נמצאת תל אביב, ואחריה חיפה, בני ברק ורמת גן עם כ-3% כל אחת.

416 מהפרסומים הסדרתיים שהגיעו לספרייה השנה הם כתבי עת חדשים שהחלו לפעול במהלך השנה, מתוכם 26 בשפה הערבית, 19 ברוסית ו-81 בשלל שפות הנכתבות בכתב לטיני.

הפורמט האלקטרוני?

אמנם הדפוס בישראל בהחלט חי, אבל גם הספרים הדיגיטליים קנו להם נחלה במדינת ישראל. בשוק הספרים העברי פועלות מספר חברות העוסקות בהוצאה ומכירה של ספרים אלקטרוניים, וצצים בו עוד ועוד מפיצים וחנויות המתמחים בפורמט אלקטרוני או המשלבים אותו עם חומרי הדפוס. יותר ויותר מכשירים תומכים בקריאה בעברית, והמו"לים הישראלים הוותיקים אף הם החלו לפרסם בפורמט אלקטרוני.

הספרייה הלאומית פועלת בתחום זה בשני מישורים מקבילים: הספרייה דואגת לאסוף ולשמר את הספרים האלקטרוניים היוצאים בארץ. בשנה האחרונה נקלטו למעלה מ-100 ספרים אלקטרוניים מבתי הוצאה קטנים ואנשים פרטיים, ועשרות עיתונים מופקדים בגרסה אלקטרונית. במקביל נערכת הספרייה לקליטת ספרי המו"לים הגדולים בתחום באופן מרוכז.

מו"לים בישראל

מו"לים שמוסרים את פרסומיהם לספרייה הלאומית נרשמים במאגר המו"לים הישראליים, מאגר המקיף את עולם ההוצאה לאור הישראלי בעבר ובהווה.

במאגר רשומים 1,611 מו"לים וגופי הוצאה לאור שונים. מתוכם, 1,044 הם מו"לים מסחריים, ו-514 הם גופים ומוסדות שעיסוקם העיקרי אינו מו"לות אך הם מפקינים ומוציאים לאור פרסומים שונים. 526 מהמו"לים והגופים הרשומים במאגר מפרסמים ספרים עבור המגזר החרדי והדתי.

41 מו"לים הרשומים במאגר מוציאים לאור בעיקר בשפה האנגלית, ועוד 338 מו"לים מוציאים גם ספרים באנגלית בנוסף לספרים בשפה העברית. 28 מו"לים מוציאים לאור בעיקר בשפה הרוסית, ועוד 54 מו"לים מוציאים ספרים ברוסית לצד ספרים בעברית. 29 מו"לים מוציאים לאור בעיקר בערבית, ו-52 מו"לים מוציאים בערבית לצד ספרים בעברית או בשפות אחרות.

מאגר המו"לים: תולדות המו"לות הישראלית

מאגר המו"לים הוא מקור מידע עשיר על תולדות ההוצאה לאור בישראל. חשיבותו אינה רק מן ההיבט ההיסטורי והלאומי אלא גם בכך שהוא מאגר שימושי. מאגר המו"לים ממפה את זכויות היוצרים של יצירות שראו אור בארץ ישראל, ומאפשר איתור בעלי זכויות ויורשים של הוצאות לאור שחדלו להתקיים. לצד המו"לים הפעילים, רשומים כעת במאגר 203 מו"לים שאינם פעילים עוד, חלקם מוציאים לאור ותיקים מראשית היישוב, וחלקם מן השנים האחרונות.

מנהל הספרייה הלאומית **אורן יונברג** אמר לרגל פירסום הנתונים כי מאז שהספרייה הלאומית החלה בתהליך ההתחדשות, קיימת מודעות גוברת והולכת של המו"לים, בעיקר הפרטיים והקטנים, להעביר עותקים של הכותרים לספרייה, אם כי התהליך עדיין לא הושלם.

יונברג ציין גם כי למרות מגמות שלכאורה מצביעות על ירידה במספר הקוראים, הרי שהנתונים מלמדים כי דווקא קיימת עליה מתמדת במספר הספרים היוצאים לאור בישראל ובנוסף קיים גידול עקבי ונמשך של הוצאת ספרים המיועדים לילדים ולבני נוער.

"בתקופה שבה יש מי שמספידים את הספר המודפס, מעודד להיווכח כי זירת היצירה המקומית עדיין תוססת ומניבה אלפי ספרים בכל תחומי הספרות, העיון והמחקר", אומר אורן יונברג, מנהל הספרייה הלאומית.